

МИНГ ОЙДАН АФЗАЛ КЕЧА

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Муҳтарам жамоат! Аллоҳга беҳисоб ҳамду саноларимиз бўлсинки, биз уммати муҳаммадияга Рамазон ойида фазилатли кечани ато этдики, аввалги умматларга берилмаган эди. Бу кечанинг номи Қадр кечаси дейилади. Аллоҳ таоло Қуръони каримни Рамазон ойининг Қадр кечасида нозил қилган. Қуръони каримда шундай мараҳамат қилинади:

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ﴿١﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ﴿٢﴾ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴿٣﴾ تَنْزِيلُ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ ﴿٤﴾ سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ ﴿٥﴾ (سورة القدر/1-5)

яъни, «Албатта Биз уни (Қуръонни Лавҳул-махфүздан биринчи осмонга) Қадр кечасида нозил қилдик. (Эй Муҳаммад), Қадр кечаси нима эканини сизга не ҳам англатур? Қадр кечаси минг ойдан яхшироқдир. Унда фаришталар ва Рух Парвардигорларининг изни билан барча ишларни олиб (осмондан Ерга) тушарлар» (Қадр сураси, 1-5-оятлар). Аллоҳ таоло яна бундай хабар берган:

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ... (سورة

البقرة/185).

яъни, “Рамазон ойи – одамлар учун ҳидоят (манбаи) ва тўғри йўл ҳамда ажрим этувчи ҳужжатлардан иборат Қуръон нозил қилинган ойдир...”. (Бақара сураси, 185-оят).

Муҳтарам жамоат! Бу муборак кечанинг қадри улуғдир. Қадр сўзи икки хил маънода-қадри улуғ, иккинчиси, миқдор, яъни бандаларнинг тақдирини белгилашдир. Унда инсоният тарихида мисли кўрилмаган бир кеча ҳақида-инсонларга дунё ҳаётидан чин инсоний ҳаёт кечириб ўтиш йўл-йўриқларини кўрсатиб берадиган сўнги мукамал илоҳий дастуруламал бўлмиш Қуръони карим нозил бўла бошлаган ниҳоятда қадрли Қадр кечаси ва унинг фазилатлари ҳақида сўз боради. Қадр кечаси шарофатли ҳукмлар чиқариш ва ўлчаш-белгилаш, Аллоҳ таоло томонидан ушбу кечада Ўзи хоҳлаган кишига ризқ-насиба белгиланиши ва бу ишлар тақсимотини тадбир қилувчи фаришталарига топшириш кечаси бўлгани учун Парвардигор Ўз элчиси эътиборини шу фазилатли кечага қаратмоқда. Буюк-ватандошимиз аллома Абул Қосим Замахшарий (р.х) айтади: "Бу сурада Аллоҳ таоло Қуръони каримни уч усул билан улуғлаган: биринчиси, Қуръони каримни нозил этишни фақат Ўзига мансуб

қилган, иккинчиси, унинг улуғлиги ва шарафини билдириб, номини очиқ айтмай, ишора билан келтирган, учинчиси, Қуръон нозил қилинган вақтнинг қадрини оширган."

Аллоҳ таоло мазкур сурада "Қадр кечаси"нинг даражасини баланд қилди. Бунинг асосий сабабларидан бири бу кечада Қуръони каримнинг нозил бўлганлигидир. Бу кечанинг улуғлиги ҳақида Абу Лайс Самарқандий тафсирида шундай дейилган: *«Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи васаллам): «Инсонларнинг амалларини кўряпман», дедилар. Гўё у зотга умматларининг умрлари қисқа, шу сабабли уларнинг амаллари олдин ўтган пайгамбарлар умматларининг амаллари даражасига етмаётгандек туюлди. Шу боис Аллоҳ таоло у зот ва умматларига Қадр кечасини берди».*

Мужоҳид розияллоҳу анҳудан ривоят қилинишича: *«Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Бани Исроилдан бир киши Аллоҳ йўлида минг ой хизмат қилиб юрганини айтдилар. Муслмонлар бундан роса ажабланишди. Шунда Аллоҳ таоло ушбу суранинг дастлабки уч оятини туширди»* (Ибн Жарир ривояти).

Демак, Қуръони мажид Рамазон ойининг ана шундай қадри улуғ, муборак Қадр кечасида нозил қилина бошлаган.

Қадр кечаси Рамазон ойининг нечанчи кечаси эканини Аллоҳ ва Расули томонидан сир тутилган эди. Лекин саҳобалар Расулуллоҳдан (а.с.) уни аниқлаб беришларини кўп сўрашганидан кейин дастлаб ойнинг учинчи ўн кунлигидан, кейинроқ тоқ кечаларидан излаш кераклигини айтганлар. Охири у кечанинг аломатларини айтганларидан сўнг 27-кеча экани маълум бўлган (Имом Бағавий тафсиридан). Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қиладилар. Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

" مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ "

(رواه مسلم و البخارى و الترمذى)

яъни: *“Ким Лайлатул-Қадр кечасини имон ва ихлос билан бедор ўтказса, унинг шу кечагача қилган гуноҳлари мағфират қилинур”* (Муслим, Бухорий, Термизий ривояти), дедилар.

Убода ибн Сомит розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: *«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам:*

" في مسند أحمد عن عبادة بن الصّامِتِ أَنَّهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ، فَقَالَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فِي رَمَضَانَ، فَلْتَمَسُوهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَاخِرِ، فَإِنَّهَا فِي وَثْرٍ فِي إِحْدَى وَعِشْرِينَ أَوْ ثَلَاثٍ وَعِشْرِينَ أَوْ خَمْسٍ وَعِشْرِينَ أَوْ سَبْعٍ وَعِشْرِينَ أَوْ تِسْعٍ وَعِشْرِينَ أَوْ فِي آخِرِ لَيْلَةٍ، فَمَنْ قَامَهَا ابْتِغَاءَهَا إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا ثُمَّ وَقَفَتْ لَهُ غُفْرَانُهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ "

яъни, *«Қадр кечаси Рамазон ойининг охирги ўн кунлигидадир. Ким унда имон билан Аллоҳ розилиги учун ибодат қилса, албатта Аллоҳ аввалгию охирги гуноҳларини кечиради. У тоқ кечада бўлади. Йигирма биринчи ёки йигирма учунчи ёки йигирма бешинчи ёки йигирма еттинчи ёхуд йигирма*

тўққизинчи ё охири кеча Қадр кечасидир», деганлар» (Имом Аҳмад ривояти).

Демак, Рамазон ойининг охири ўн кунлигида тоат-ибодат қилишга каттик киришиш ҳам лозим бўлади.

Бу ҳақда жаноби Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар. Ойша онамиз розияллоҳу анҳо ривоят қиладилар:

"كَانَ النَّبِيُّ اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا دَخَلَ الْعَشْرَ مِنْ رَمَضَانَ أَحْيَا لَيْلَهُ وَ أَقْبَضَ أَهْلَهُ"

яъни, **“Расулуллоҳ (с.а.в.) Рамазоннинг охири ўн кунлиги келса, кечалари ухламас эдилар ва уйдагиларни ҳам ибодат қилишга уйғотар эдилар”.**

Азиз намозхонлар! Рамазон ойидаги Қадр кечаси фазилат бобида минг ойдан ҳам яхши ва мўътабардир, бу кечада қилинган ибодатлар минг ойда қилинган ибодатлардан яхшироқдир. Оятдаги «минг ой» жумласи маълум вақт ҳажмини кўрсатиш учун эмас, мисол тарзида келган бўлиши мумкин. Яъни, Қадр кечаси минг ой ва ундан ҳам кўпроқ муддатдан яхшидир, деган маънони ҳам билдиради. Чунки бирор миқдор айнан ўша ададни баён қилиш учун гоҳо у боғланган нарсанинг шарафи ва улуғлигини баён қилиш учун келтирилади.

Қадр кечасида Аллоҳ таолонинг амри билан фаришталар ҳар бир осмондан ва Сидратул-мунтаҳодан Ерга тушишади, тонг отгунича инсонларни дуо қилишади ва дуо қилганларга қўшилиб «омин» деб туришади. Кўпчилик муфассирларнинг фикрича, фаришталар бу кечада яна кейинги йил учун бўлажак Аллоҳ таолонинг қазои қадари билан ҳам ер юзига тушишади. Замахшарий (раҳматуллоҳ алайҳ) айтади: «Қадр кечаси ишлар тақдир ва ҳукм этиладиган кечадир. Духон сурасининг 4-оятида ҳам:

فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ﴿سورة الدخان/04﴾

яъни, **“...У (муборак кечада) барча ҳикматли иш(лар) ажрим қилинур...”** деб баён этилган». Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Аллоҳ таоло Бароат кечасида тақдир қилинган нарсаларни тайин этади, Қадр кечаси келганида уни ўз эгаларига топширади», деганлар. Улар Аллоҳ азза ва жалла изнисиз ҳеч бир ишни қила олишмайди.

Қадр кечаси тонг отгунига қадар турли офат-балолардан омонлик, хотиржамлик, барака кечасидир. Бу кечада шайтон ёмонлик қила олмайди. Қадр кечаси бошдан-охир фақат саломатлик, омонлик, яхшилик ва баракот билан тўладир, унда асло ёмонлик йўқдир. Қуёш ботганидан то тонг отгунга қадар бу ҳол давом этади. Тонг отгунича фаришталар гуруҳ-гуруҳ бўлиб, раҳмат билан Ерга тушишади.

Аллоҳ таоло ўша кечанинг баракотидан минг ойлик ибодатнинг ажру савобидан кўра яхшироқ ажру савоб беришидан умидвор бўлиши керак. Қадр кечанинг ва ундаги бедорлик, ибодат, намоз, Куръон тиловати ҳамда илтижо, тазарруъ, дуолар фазлидан ўтган гуноҳларни кечиришидан умидвор бўлиши керак. Лекин яна шу нарсани ҳам унутмаслигимиз лозимки, Рамазон ойининг ҳар бир куни ва туни улуғдир. Шунинг учун ҳам бизлар мана бу кунларни ғанимат билган ҳолда, унда ибодат ва рўзалардан ташқари бошқа хайрли ва савобли ишларга ҳам кўпроқ эътибор қаратишимиз, кексаларни зиёрат қилиб дуоларини

олишимиз ночор оилалар бўлса уларга ҳам эътиборли бўлишимиз, ҳожатмандларнинг ҳожатларини чиқаришга ҳаракат қилишимиз ва шу каби савобни кўпайтирувчи ишларга интилишимиз, динимиз кўрсатмаларидандир.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг шундай деганларини ривоят қилинади:

لَيْلَةُ الْقَدْرِ لَيْلَةٌ طَلَقَتْهَا لَا حَارَّةٌ وَلَا بَارِدَةٌ تُصْبِحُ الشَّمْسُ يَوْمَهَا حَمْرَاءَ ضَعِيفَةً (رواه ابن خزيمة).

яъни, *“Қадр кечаси ойдин ва ёқимли бўлиб, на иссиқ, на совуқ бўлади. У кечанинг тонгида кўёш нурлари кўзни қамаштирмайдиган заиф ҳолда чиқади”*.

Мухтарам жамоат! Шундай экан, бу муборак кечанинг ҳар лаҳзасини ғанимат билиб кўпроқ савоб ҳосил қилишга уринайлик. Аллоҳ таолодан яхши ниятларимизни амалга оширишни, дуоларимизни қабул этишини ҳаммамизни тақдиримизни олий мақом этиб таъйин қилишни сўраб илтижо қилайлик. Аллоҳ таоло барчаларимизга ушбу кечани муборак айласин, уни комил ибодатлар, мустаҳкам тақво ва чин ихлос билан қаршилаш, уни оят ва ҳадисларда кўрсатилганидай ўтказиш насиб этсин, омин!